

V Bruselu dne 9.9.2025
COM(2025) 484 final

SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ

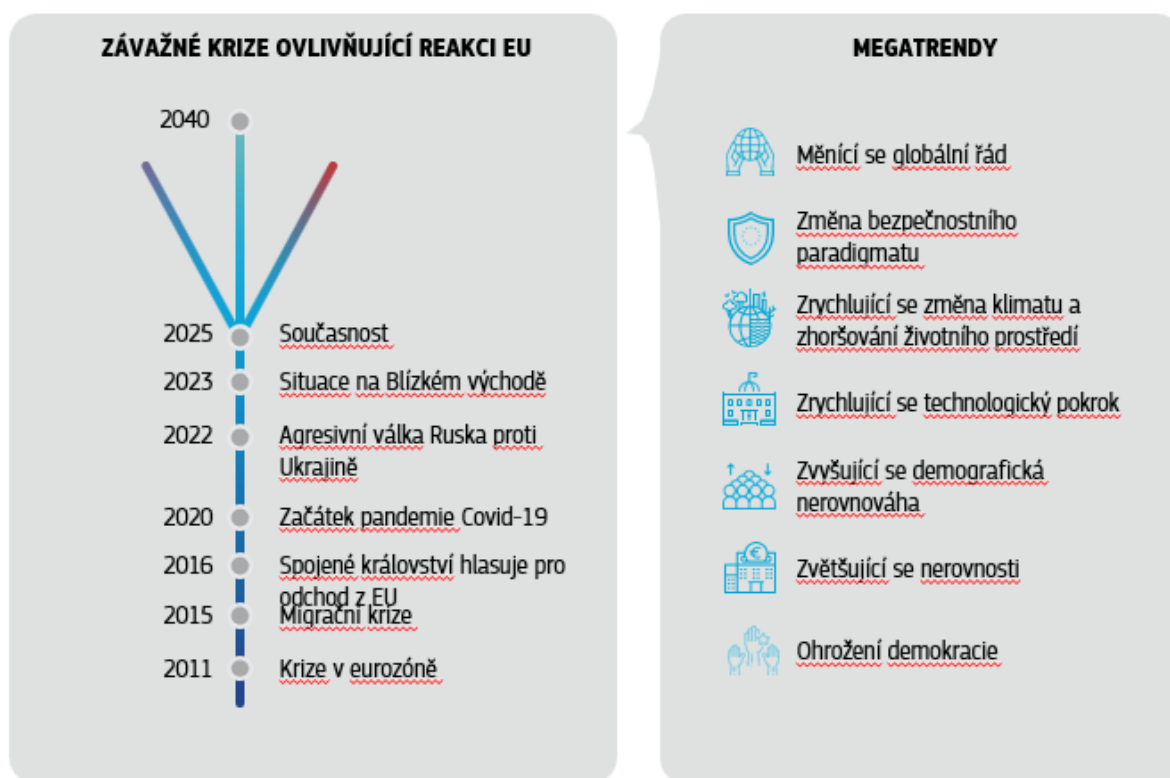
Zpráva o strategickém výhledu z roku 2025
Odolnost 2.0: Umožnit EU prosperovat v době turbulencí a nejistoty

1. ÚVOD

Od vydání první zprávy o strategickém výhledu v roce 2020 došlo k obrovským otřesům v globálním řádu. Zatímco první zpráva se zabývala pojmem odolnosti hlavně v souvislosti s prvními strukturálními poučeními z pandemie Covid-19, nyní je čas posílit jak připravenost, tak odolnost, aby se EU mohla udržet a znovu se etablovat jako silný hráč v tomto měnícím se světě.

Proto tato zpráva zavádí pojem „odolnost 2.0“. Již ve výhledu z roku 2020 byla odolnost definována tak, že se nejedná o pouhé překonávání krizí za účelem zachování stávajícího stavu. Výhled tvrdil, že odolnost vůči otřesům a dlouhodobým trendům v celém systému vyžaduje, aby se EU udržitelným, spravedlivým a demokratickým způsobem transformovala a posunula směrem vpřed¹. A skutečně, v reakci na nedávné otřesy EU prokázala sílu a jednotu a pomohla tak občanům i podnikům přizpůsobit se závažným krizím a globálním megatrendům (viz obrázek 1).

Obrázek 1: Nedávné významné krize a vzájemně propojené megatrendy utvářející reakci EU

Rozsah, složitost, rozmanitost a trvalost budoucích výzev – od geopolitických a geoeconomických otřesů, konfliktů a bezpečnostních hrozeb přes trojí planetární krizi (změna klimatu, znečištění a ztráta biologické rozmanitosti)², technologické a demografické změny až po ohrožení demokracie a hodnot – však vyžaduje novou úroveň odolnosti. To znamená skok od převážně reaktivního přístupu k přístupu proaktivnímu a zaměřenému na budoucnost, který umožňuje předvídat události, optimalizovat zdroje a připravit se na různé budoucí scénáře,

¹ Odolnost v politikách EU je definována v: Manca A. et al., „Building a Scientific Narrative Towards a More Resilient EU Society Part 1: a Conceptual Framework“ (Budování vědecké argumentace na cestě k odolnější společnosti EU, část 1: Konceptní rámec), 2017, DOI: [10.2760/635528](https://doi.org/10.2760/635528); Giovannini, E. et al., „Time for transformative resilience: the COVID-19 emergency“ (Doba pro transformační odolnost: mimořádná situace v souvislosti s onemocněním COVID-19), 2020, DOI: [10.2760/062495](https://doi.org/10.2760/062495), a ve Zprávě o strategickém výhledu z roku 2020, COM (2020), 493 final.

² Viz <https://unfccc.int/news/what-is-the-triple-planetary-crisis>

protože náš dnešní svět je méně předvídatelný než kdykoli předtím. Je pravděpodobných mnoho odlišných scénářů, včetně těch, které se ještě nedávno zdály nemyslitelné³. V tomto světě již reakce na každou krizi jako zlomový bod nestačí. Přístup k odolnosti, který je **transformační, proaktivní a zaměřený na budoucnost („odolnost 2.0“)**, se stává rozhodující výhodou v nové geopolitické realitě a zásadní potřebou Evropské unie.

Tato zpráva přispívá k úvahám o tom, jak tento skok na novou úroveň odolnosti uskutečnit. Vychází z nedávných strategií a zpráv týkajících se odolnosti a opírá se o široký proces⁴ klíčové dlouhodobé trendy a vývoj. Na tomto základě zpráva předkládá tvůrcům politik opatření, která je dnes možné přijmout k uskutečnění vize odolné EU.

Tento přístup úzce souvisí s připraveností, která byla zavedena Niinistöovou zprávou⁵ a promítnuta do politiky EU v rámci Strategie unie připravenosti⁶. Připravenost se zaměřuje na schopnost EU předvídat, předcházet a odolávat hrozbám a reagovat na ně. Strategie rovněž uznává, že EU potřebuje schopnosti orientované na budoucnost a systematické shromažďování informací, mimo jiné prostřednictvím kosmické infrastruktury a služeb ve vlastnictví EU, aby mohla proaktivně sledovat nejen bezprostřední hrozby, ale i neznámé nebo dokonce těžko představitelné dlouhodobé scénáře. V tomto ohledu jsou strategický výhled, znalost situace a včasné varování pro připravenost klíčové a musí být dále posilovány.

V době globálních otřesů pomáhá strategická předvídatost EU udržet kurz a dívat se za hranice dnešní agendy. Nabízí jasnou představu nejen o vznikajících rizicích, ale také o budoucích příležitostech: zkoumáním budoucího vývoje, přehodnocováním předpokladů, odhalováním slepých míst, propojováním událostí a hodnocením jejich kombinovaných účinků, zkoumáním možností, včetně žádoucích scénářů budoucnosti a cest k nim. K tomu strukturovaným a systematickým způsobem využívá kolektivní inteligenci. Tyto poznatky jsou začleněny do tvorby politik, strategického plánování a připravenosti Komise. To umožňuje lépe zohlednit dlouhodobé dopady a soudržnost politik zahájených dnes, jakož i jejich robustnost v různých scénářích budoucnosti, a vyvinout společnou pozitivní vizi budoucnosti EU. Od roku 2020 jsou v tomto kontextu klíčové strategické prognostické zprávy Komise. Tato zpráva, první v rámci tohoto mandátu, je přechodná a připravuje půdu pro postup prognózování, který využívá celou škálu metod a nástrojů prognózování, které budou podporovat další vydání od roku 2026. Lze je také použít k vypracování soudržných akčních plánů na posílení naší odolnosti, řešení zjištěných výzev a využití příležitostí.

Od odolnosti k odolnosti 2.0

EU může počítat s řadou příznivých předpokladů pro posílení odolnosti.

Zaprvé, EU disponuje jedinečnými zdroji k zajištění odolnosti v takovém měřítku, jakého nemůže dosáhnout žádný členský stát sám: 450 milionů lidí a jednotný trh, který je domovem 24 milionů společností a zdrojem 15 % světového obchodu se zbožím; zemědělsko-potravinářské odvětví, které poskytuje spolehlivé dodávky cenově dostupných potravin s

³ Viz např. 25 fakticky podložených potenciálních významných narušení, která by mohla změnit politiku mezi lety 2030 a 2050 v: OECD, Strategic Foresight Toolkit for Resilient Public Policy: A Comprehensive Foresight Methodology to Support Sustainable and Future-Ready Public Policy (Soubor nástrojů pro strategický výhled pro odolnou veřejnou politiku: komplexní metodika prognózování na podporu udržitelné a na budoucnost připravené veřejné politiky), 2025, <https://doi.org/10.1787/bcdd9304-en>.

⁴ Tato zpráva vychází z nedávných strategií Komise týkajících se odolnosti a strategických zpráv, které byly jejich podkladem (například zprávy Enrica Letty, Maria Draghiho a Sauliho Niinistö), z důkazů uvedených ve zprávě, poznatků z veřejné výzvy k předkládání důkazů, participativního procesu v rámci Evropské komise, konzultací s institucionálními partnery EU prostřednictvím Evropského systému pro strategickou a politickou analýzu (ESPAS), prognostické sítě decentralizovaných agentur EU, think-tanků a členských států prostřednictvím celounijní sítě pro strategický výhled. Vychází také z předchozích zpráv o strategickém výhledu (2020–2023).

⁵ **Safer Together** – Strengthening Europe’s Civilian and Military Preparedness and Readiness (Společně bezpečnější: posílení evropské civilní a vojenské připravenosti a pohotovosti).

⁶ JOIN(2025) 130 final.

vysokými standardy kvality a udržitelnosti; zavedené společné demokratické rámce a právní stát pro své občany, podniky i vnější partnery; řada možností správy, od spolehlivých nástrojů obchodní politiky až po stanovení celosvětových norem.

Zadruhé, EU má rozsah a schopnosti, aby mohla transformativně reagovat na geoeconomické otřesy, trojí planetární krizi a digitální transformaci.

Zatřetí, EU se dokáže během krize rychle přizpůsobit a to navzdory složitému rozhodování, a přizpůsobit své mechanismy a struktury. To jsme prokázali zavedením programu NextGenerationEU, který má pomoci členským státům v období po pandemii, zajištěním nárůstu evropských investic s cílem zajistit, aby náš obranný průmysl mohl vyrábět vyšší rychlostí a v potřebném objemu, a tím, že usnadníme rychlé nasazení vojenských jednotek a prostředků v celé EU skrze plán ReArm Europe / Přípravenost 2030.

Za čtvrté, EU již prokázala odolnost v reakci na různé nedávné krize a poučila se z nich. Byly zavedeny a posíleny společné evropské mechanismy připravenosti: společný nákup vakcín proti COVID-19, diverzifikace dodávek plynu během nedávné energetické krize nebo mobilizace zdrojů kapacit rescEU v reakci na lesní požáry nebo jiné přírodní katastrofy – to vše jsou příklady agilních a účinných reakcí založených na solidaritě a přizpůsobivosti.

Na základě těchto zkušeností je nyní čas vytvořit vizi odolné EU do roku 2040. Tato vize by měla vycházet z cílů a hodnot EU⁷. Odolná EU v roce 2040 bude muset splňovat následující tři základní prvky:

- **dosažení míru prostřednictvím evropské bezpečnosti:** díky svým silným schopnostem a v plném souladu s mezinárodními aliancemi bude EU odrazovat zlé úmysly státních i nestátních aktérů a bránit se jim; toho dosáhne spojením vojenské síly, celospolečenské připravenosti, nástrojů schopných hájit své zájmy a silného postavení a diplomacie ve světě; rozšířená EU bude základním kamenem trvalého míru, bezpečnosti a prosperity na celém evropském kontinentu; bude mít silné vazby s podobně smýšlejícími zeměmi, jakož i partnerství založená na společných zájmech, s využitím své hospodářské a obchodní síly a strategické autonomie,
- **hodnoty demokracie, lidské důstojnosti, svobody, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv:** EU bude interně tyto hodnoty a svůj demokratický model dodržovat, prosazovat, bránit a vymáhat a propagovat je na světové scéně. Nabídne účinnou správu věcí veřejných prostřednictvím demokratických institucí a umožní účinný výkon práv a povinností občanů a podniků,
- **blahobyt lidí:** založený na vnitřní a hospodářské bezpečnosti, kvalitních pracovních místech, atraktivních podmínkách pro pracovníky a podniky, udržitelné prosperitě respektující meze naší planety, obyvatelné planetě s klimaticky neutrální a klimaticky odolnou ekonomikou a na zdravém přírodním prostředí; kvalitní, dostupné a inkluzivní systémy vzdělávání, odborné přípravy a zdravotní péče; Evropané budou s důvěrou používat bezpečné technologie, které jim zlepší život, a zároveň si budou užívat uspokojivou práci, spokojený život, příznivé podmínky pro zakládání rodin a výchovu dětí, cenově dostupné bydlení a bezpečné a kvalitní potraviny; Evropa bude místem s dostupnou infrastrukturou světové úrovně, zdravotní péčí a vzděláním a prosperujícími zeměmi, regiony a městy, jež nabízejí „svobodu zůstat“, s ohledem na současné i budoucí generace.

Dosažení této vize vyžaduje odvážné transformace. Ačkoli předvídatelnost a stabilita jsou klíčové a patří k přednostem EU, musíme být připraveni kdykoli provést změny, abychom udrželi náskok a zachovali a posílili základy evropského projektu.

⁷ Smlouva o Evropské unii, čl. 3 odst. 1. Cílem Unie je podporovat mír, své hodnoty (definované v článku 2) a blahobyt svých obyvatel.

2. HLAVNÍ GLOBÁLNÍ VÝVOJ A VÝZVY V OBLASTI ZVYŠOVÁNÍ ODOLNOSTI SPECIFICKÉ PRO EU

Budoucí politický prostor EU pro zvýšení její odolnosti je dán **globálními megatrendy a výzvami specifickými pro EU, které se dostaly do popředí od vydání první zprávy o strategickém výhledu v roce 2020**. Při řešení obou těchto otázek s cílem dosáhnout odolné EU v roce 2040 bude EU muset tyto trendy začlenit do tvorby politik a politických rozhodnutí, rozšířit svou působnost, aby mohla jednat, a lépe se orientovat v příležitostech a výzvách, které před ní stojí.

2.1. Klíčový dlouhodobý globální vývoj

Bezpečnost se stala klíčovým faktorem všech politik EU. Útočná válka Ruska proti Ukrajině změnila pohled na bezpečnost. Geopolitické nepokoje a oslabování globálního multilaterálního řádu dále zvyšují potřebu autonomie v oblasti ochrany současných i budoucích generací. Poslední roky ukazují, že všechno se dá využít jako zbraň: dodavatelské řetězce, migrace, obchod, humanitární pomoc, kosmický prostor a informace⁸. Vzhledem k tomu, že hybridní hrozby působí v šedé zóně mezi válkou a mírem, vytvářejí nejednoznačnou přiřaditelnost, přičemž se stále více prolínají aspekty vnitřní a vnější bezpečnosti. Bezpečnost nebo její nedostatek má dopad na celou společnost a hospodářství: podnikání, investice, sociální a teritoriální soudržnost, prosperitu a blahobyt, jakož i naši demokracii a hodnoty. Kromě toho konec mírové dividendy po skončení studené války a turbulentní hospodářské prognózy ohrožují veřejné rozpočty, což vede k obtížným rozhodnutím, ale také poukazuje na příležitosti, například k využití synergií v civilně-vojenské oblasti.

Jsme svědky rozpadu globální situace a oslabování mezinárodního řádu založeného na pravidlech. Klíčové pilíře světového řádu, od Organizace spojených národů po Světovou obchodní organizaci, jsou pod tlakem. To je obzvláště důležité pro EU, která na otevřenosti postavila své silné stránky: fungování společné obchodní politiky v součinnosti s jednotným trhem, mezinárodními partnerstvími a normami, to vše je podmíněno mezinárodní správou založenou na pravidlech⁹. Nestabilita a částečná nefunkčnost mezinárodního řádu a částečné rozdělení globálních ekonomik proto mají destabilizující vliv na schopnost EU jednat v zájmu svého hospodářství a blahobytu svých obyvatel. Návrat k dřívějšímu stavu se stále více jeví jako nepravděpodobný. Navzdory negativním dopadům to také vytváří příležitost pro EU, aby se více podílela na utváření mezinárodního řádu založeného na pravidlech, který bude fungovat i v budoucnu¹⁰.

Dopady změny klimatu a degradace přírody a vodních zdrojů se zhoršily a dosáhly úrovně, se kterými je obtížnější se vypořádat. Průměrná roční světová teplota již překročila 1,5 °C oproti hodnotám před průmyslovou revolucí. Kumulativní dopad – od tání ledovců přes odumírání korálových útesů až po narušení atlantických proudů – by mohl znamenat překročení bodů zvratu, po němž dojde k náhlým a nevratným změnám. Extrémní povětrnostní jevy související s klimatem již v posledních 40 letech způsobily v EU hospodářské ztráty ve výši 738 miliard EUR (v letech 1980–2023, přičemž 22 % těchto ztrát připadá na období 2021–2023)¹¹. Do konce léta 2025 spálily lesní požáry v EU více než milion hektarů půdy, což je

⁸ Institut Evropské unie pro bezpečnostní studia, Hacking minds and machines. Foreign interference in the digital age (Hackerské útoky na mozky a stroje. Zahraniční zásahy v digitálním věku), 2024, [CP_184.pdf](#)

⁹ Viz společné sdělení o posílení příspěvku EU k multilateralismu založenému na pravidlech, JOIN (2021) 3 final.

¹⁰ Biscop, S. *This is not a new world order. Europe rediscovers geopolitics from Ukraine to Taiwan (Nejde o nový světový řád. Evropa znovu objevuje geopolitiku od Ukrajiny po Tchaj-wan)*, 2024.

¹¹ Evropská agentura pro životní prostředí, „Economic losses from weather- and climate-related extremes in Europe“ (Ekonomické ztráty způsobené extrémními jevy souvisejícími s počasím a klimatem v Evropě), 2024, <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/economic-losses-from-climate-related>

nejvyšší počet od začátku oficiálního zaznamenávání v roce 2006¹². Biologická rozmanitost Evropy a zásadní přínos přírody prostřednictvím ekosystémových služeb, jako je čistý vzduch a voda, se stále rychleji snižují, což ohrožuje klíčové faktory ovlivňující zdraví. Jedná se rovněž o multiplikátor rizik: od období velkého sucha vedoucích k nedostatku vody a potravin, přes nepředvídatelnost přírodních požárů, narušení kritické infrastruktury a kritických dopravních tras až po ohrožení finančních trhů¹³.

Politická dynamika v oblasti zmírňování změny klimatu je v některých částech světa ohrožena a politiky v oblasti klimatu a životního prostředí jsou stále více zneužívány a vystaveny dezinformacím¹⁴. Zároveň může ekologická transformace pro mnoho zemí znamenat větší nezávislost a růst. Také pro Evropu představuje úspěšný přechod k udržitelnému růstu příležitost k současnému posílení strategické autonomie a konkurenceschopnosti Unie, zejména prostřednictvím rozvoje čistých technologií.

2.2. Výzvy specifické pro EU

Současná snaha o hospodářskou konkurenceschopnost a strategickou autonomii Na základě zkušeností z nedávných krizí se různé ekonomiky, včetně EU, aktivně snaží o strategickou autonomii, aby si zajistily dlouhodobou hospodářskou bezpečnost¹⁵. Současně se EU snaží zvýšit svou konkurenceschopnost ve všech klíčových odvětvích, aby mohla čelit globálním výzvám. Obě priority mají pro odolnost zásadní význam: Bezpečnost a otevřená strategická autonomie Evropy bude více než kdy jindy záviset na naší schopnosti inovovat a konkurovat ostatním světovým ekonomikám, zejména v oblasti technologií s nulovými emisemi a digitálních technologií. Pro vybudování skutečné odolnosti musí proto Evropa usilovat o obojí. Otevřená strategická autonomie chrání EU před vnějšími šoky a závislostmi, zatímco konkurenceschopnost je hnacím motorem inovací a ekonomické síly potřebné k přizpůsobení se, udávání směru a prosperitě v rychle se měnícím světě.

V celosvětovém hospodářském systému zatíženém geopolitickou konkurencí a napětím v oblasti obchodu a rostoucími úrovněmi veřejného dluhu musí EU do svých hospodářských politik začleňovat otázky bezpečnosti a strategické autonomie. Snaha o dosažení konkurenceschopnosti i strategické autonomie současně vyžaduje pečlivé koncipování politiky, protože opatření na zvýšení autonomie mohou vyžadovat počáteční náklady nebo strukturální úpravy a potenciálně snížit krátkodobou efektivitu. Vytvářející se globální dynamika a nadměrné strategické závislosti znovu upozornily na využívání zadávání veřejných zakázek (včetně společného zadávání veřejných zakázek a preferenčního získávání zdrojů EU) jako politického nástroje k posílení otevřené strategické autonomie a udržení úsilí o dekarbonizaci průmyslu¹⁶.

Nadměrná závislost na klíčových službách poskytovaných subjekty mimo EU v odvětvích, jako jsou digitální technologie a finance, vystavuje EU rizikům, včetně zranitelnosti v oblasti bezpečnosti údajů, narušení služeb, špionáže a hospodářského nátlaku. To je zejména důležité

¹² <https://forest-fire.emergency.copernicus.eu/apps/effis.statistics/seasonaltrend>

¹³ Evropská agentura pro životní prostředí, European Climate Risk Assessment (Posouzení rizik souvisejících se změnou klimatu v Evropě), 2024. Nedávný přehled analytické práce prováděné v Evropské unii a dosud přijatých politických opatření je uveden ve [zprávě o monitorování rizik pro finanční stabilitu souvisejících s klimatem](#), C(2024) 4372 fin.

¹⁴ Mezinárodní panel pro informační prostředí, Information integrity about climate science: a systematic review (Integrita informací o klimatických vědách: systematický přehled), 2025, <http://doi.org/10.61452/BTZP3426>

¹⁵ Evropská komise, Shaping and securing the EU's open strategic autonomy by 2040 and beyond (Utváření a zajištění otevřené strategické autonomie EU do roku 2040 a v dalších letech), 2021, <https://data.europa.eu/doi/10.2760/877497>

¹⁶ Nicoli, F., „Mapping the road ahead for EU public procurement reform“ (Mapování cesty k reformě zadávání veřejných zakázek v EU), 2025, <https://www.bruegel.org/first-glance/mapping-road-ahead-eu-public-procurement-reform>

u digitálních služeb podléhajících síťovým účinkům, které mají tendenci omezovat hospodářskou soutěž¹⁷. Například přibližně 70 %¹⁸ cloudové infrastruktury EU ovládají tři americké společnosti: Amazon Web Services, Microsoft a Google.

Energetická bezpečnost je klíčovým stavebním kamenem odolné, perspektivní a konkurenceschopné ekonomiky, zejména s ohledem na to, že v roce 2023 EU dovezla 58 % své energie¹⁹. Urychlení přechodu na čistou energii je proto nejen zásadní pro dosažení cílů v oblasti klimatu, ale také strategickou nutností pro snížení závislosti na dovozu fosilních paliv a ochranu EU před geopolitickými otřesy, jako jsou ty, kterým čelí ze strany Ruska v souvislosti se zneužíváním energií jako zbraně. Posílením energetické bezpečnosti by EU mohla v letech 2031 až 2050 snížit výdaje na dovoz fosilních paliv o 2,8 bilionu EUR ve srovnání s průměrem za období 2011–2020. Investicemi do domácí čisté energie a energetické účinnosti EU posiluje svou autonomii a buduje odolnější nízkonákladový energetický systém pro budoucnost. Tato transformace však také vytváří nové závislosti, a to jak na samotných produktech čistých technologií, jejichž průmyslová výroba je ovládána jinými globálními hráči, tak na rostoucím seznamu a množství²⁰ kritických surovin, které se do těchto produktů dostávají při jejich výrobě v EU nebo jinde (viz rámeček 1)²¹.

Rámeček č. 1 Na obzoru: éra možné nové dominance surovin a čistých technologií

Sílicí globální soupeření o kritické zdroje a podíl na trhu s čistými technologiemi spolu s více transakčním přístupem k mezinárodním vztahům by mohlo podpořit nová spojení mezi státními a soukromými subjekty s cílem vytvořit dominanci specifických zdrojů nebo technologií podobnou OPEC. Tato kontrola může způsobit značnou inflaci cen a omezit přístup k základním materiálům, což představuje vážnou výzvu pro strategickou autonomii a přechod na čistou energii v EU. V reakci na to může být kladen stále větší důraz na inovace v oblasti postupů oběhového hospodářství a pokročilých těžebních technologií, včetně těžby ve vesmíru, počínaje Měsícem.

Kritické suroviny hrají ústřední roli v dalších strategických odvětvích EU, jako je obrana, civilní bezpečnost, zdravotnictví a automobilový průmysl. Narušení jejich dodavatelských řetězců, ať už v důsledku sankcí, geopolitického nátlaku nebo pašování surovin zločineckými organizacemi²², by mohlo mít pro EU závažné nepříznivé důsledky. Závislost Unie na dovozu těchto materiálů v kombinaci s často vysokou koncentrací dodávek v několika málo zemích v rámci hodnotového řetězce (při těžbě i zpracování) představuje vážné hospodářské a bezpečnostní riziko, zejména vzhledem k tomu, že vývozní omezení pro průmyslové suroviny se od roku 2009 zvýšila více než pětkrát²³. Posílení oběhovosti v EU může tyto závislosti snížit.

Vyvážení přístupu k technologii: klíč k odemčení budoucí konkurenceschopnosti, který ale vyžaduje řízení souvisejících rizik. Technologie mají transformační potenciál: od podpory ekologické a digitální transformace nebo zdravotní péče až po zvýšení produktivity a konkurenceschopnosti a posílení bezpečnosti. Zvládnutí technologií budoucnosti, od

¹⁷ Montero, J., Finger, M., *The rise of the new network industries: regulating digital platforms (Vzestup nových síťových odvětví: regulace digitálních platform)*, 2021.

¹⁸ [June -2024_BDO_Market-research_IaaS_PaaS.pdf](#)

¹⁹ Eurostat, [Vrhnutí světla na energetiku v Evropě – vydání 2025 – Interaktivní publikace – Eurostat](#)

²⁰ Počet kritických surovin stanovených EU vzrostl ze 14 v roce 2011 na 34 v roce 2023.

²¹ Rámečky použité ve zprávě znázorňují příslušné vznikající signály změny, které vyplynuly z procesu zkoumání budoucího vývoje vedeného systémem ESPAS (<https://espas.eu/horizon.html>).

²² Evropská komise, Emerging risks and opportunities for EU internal security stemming from new technologies (Vznikající rizika a příležitosti pro vnitřní bezpečnost EU vyplývající z nových technologií), 2025, <https://data.europa.eu/doi/10.2760/9617320>

²³ OECD (2025), OECD supply chain resilience review: navigating risks (Přezkum odolnosti dodavatelského řetězce OECD: oddalování rizik), <https://doi.org/10.1787/94e3a8ea-en>.

základních vědeckých poznatků až po plné provozní nasazení, je proto silným geopolitickým, hospodářským a společenským – a tedy i odolnostním – aktivem. Jejich přijetí a formování v EU je základem naší budoucí konkurenceschopnosti. Zajišťuje nejmodernější kapacity v oblasti správy věcí veřejných a umožňuje účinnou ochranu a obranu před škodlivými státními a nestátními aktéry.

Je však třeba zavést cílená ochranná opatření, aby se předešlo potenciálním systémovým rizikům pro bezpečnost, práva občanů a pracovníků, soukromí, klima a životní prostředí, jakož i demokracii, důvěru a sociální a územní soudržnost. Již nyní jsme svědky rychlého a exponenciálního pronikání nových technologií na trh, které z velké části řídí hrstka největších světových společností. V příštím desetiletí se prosadí mnoho nových technologií: kvantové technologie, biotechnologie, neurotechnologie a pokročilé materiály nebo robotika, z nichž každá skýtá široké možnosti, ale také závažná rizika. Možné využití některých dalších technologií, jako je řízení slunečního záření (nebo modifikace slunečního záření)²⁴ je velmi sporné (viz Rámeček č. 2).

Rámeček č. 2 Na obzoru: globální správa a řízení za účelem zkoumání řízení slunečního záření

Navzdory celosvětovému úsilí se nepříznivé dopady změny klimatu nebezpečně prohlubují. V této souvislosti byl navržen soubor technologií pro modifikaci slunečního záření, známých také jako řízení slunečního záření. Jejich cílem by bylo snížit globální oteplování tím, že by se zvýšil odraz slunečního světla zpět do vesmíru. Jejich možné přínosy jsou velmi nejisté, ale vyvolávají také různé obavy související s distribučními dopady nebo škodlivým používáním. V současné době neexistuje mezinárodní rámec, který by upravoval jejich výzkum, testování nebo zavádění. Přesto několik států disponuje potřebnými schopnostmi a mohlo by je vyzkoušet, například prostřednictvím injekce roztroušeného aerosolu. Další země, jako například Spojené království, investují do výzkumu modifikace slunečního záření značné prostředky, čímž získávají znalosti a

Umělá inteligence je technologií pro všeobecné použití, která má dalekosáhlé důsledky pro všechny oblasti lidské činnosti. Napomáhá vědeckým objevům – jak je vidět na inovacích v oblasti materiálů nebo jejich potenciálu pro kvantovou výpočetní techniku, transformaci průmyslové výroby, zdravotní péči²⁵, optimalizaci zdrojů energií²⁶ a na různých dalších aspektech lidského života, včetně potenciálního zvýšení produktivity a narušení trhu práce²⁷. Umělou inteligenci lze považovat za multiplikátor síly, který poskytuje znalosti a schopnosti – včetně kritické infrastruktury, pokročilých biologických zbraní, kybernetických schopností nebo autonomního dohledu – jež byly dříve výhradní doménou vlád nebo odborníků²⁸. Málokdy se stane, že by se nějaká technologie tak rychle ujala. Dominantní postavení a vliv několika globálních aktérů na trhu, od určování výzkumných programů až po politické směry, stírá hranice mezi komerčními a veřejnými aktéry a prostory. To vyžaduje naléhavé zvážení různých scénářů, včetně těch extrémních, a vytváří jasný důvod pro rozhodné politické kroky.

Inovační model EU podporuje myšlenku, že data vytvořená ve společnosti – ať už osobní nebo průmyslová – by měla být přístupná pro produktivní a interoperabilní využití za jasných

²⁴ Evropská komise, Skupina hlavních vědeckých poradců, „Solar radiation modification“ (Modifikace slunečního záření), 2024, <https://data.europa.eu/doi/10.2777/391614>.

²⁵ Světová zdravotnická organizace, „Artificial Intelligence for Health“ (Umělá inteligence pro zdraví), 2024, <https://www.who.int/publications/m/item/artificial-intelligence-for-health>

²⁶ Mezinárodní energetická agentura, „Energy and AI“ (Energie a umělá inteligence), 2025, <https://www.iea.org/reports/energy-and-ai>

²⁷ Centrum pro budoucí generace, „Preparing for AI labour shocks should be a resilience priority for Europe“ (Příprava na pracovní otřesy způsobené umělou inteligencí by měla být pro Evropu prioritou v oblasti odolnosti), 2025, <https://cfg.eu/ai-labour-shocks/>

²⁸ Amodei, D. *Machines of Loving Grace (Stroje milující milosti)*, 2024.

etických podmínek. Regulační přístup EU navíc brání nekontrolovanému přístupu k údajům o Evropanech. Zároveň může tento model bránit inovacím a vstupu na trh a čelí problémům s financováním a zaváděním. Například podnikatelé v EU se často spoléhají na bankovní financování a mají omezenější přístup ke kapitálu nebo jiným formám rizikového kapitálu, přičemž rizikový kapitál je spíše spojován s vývojem disruptivních technologií, které mohou podpořit inovace a stimulovat hospodářský růst²⁹.

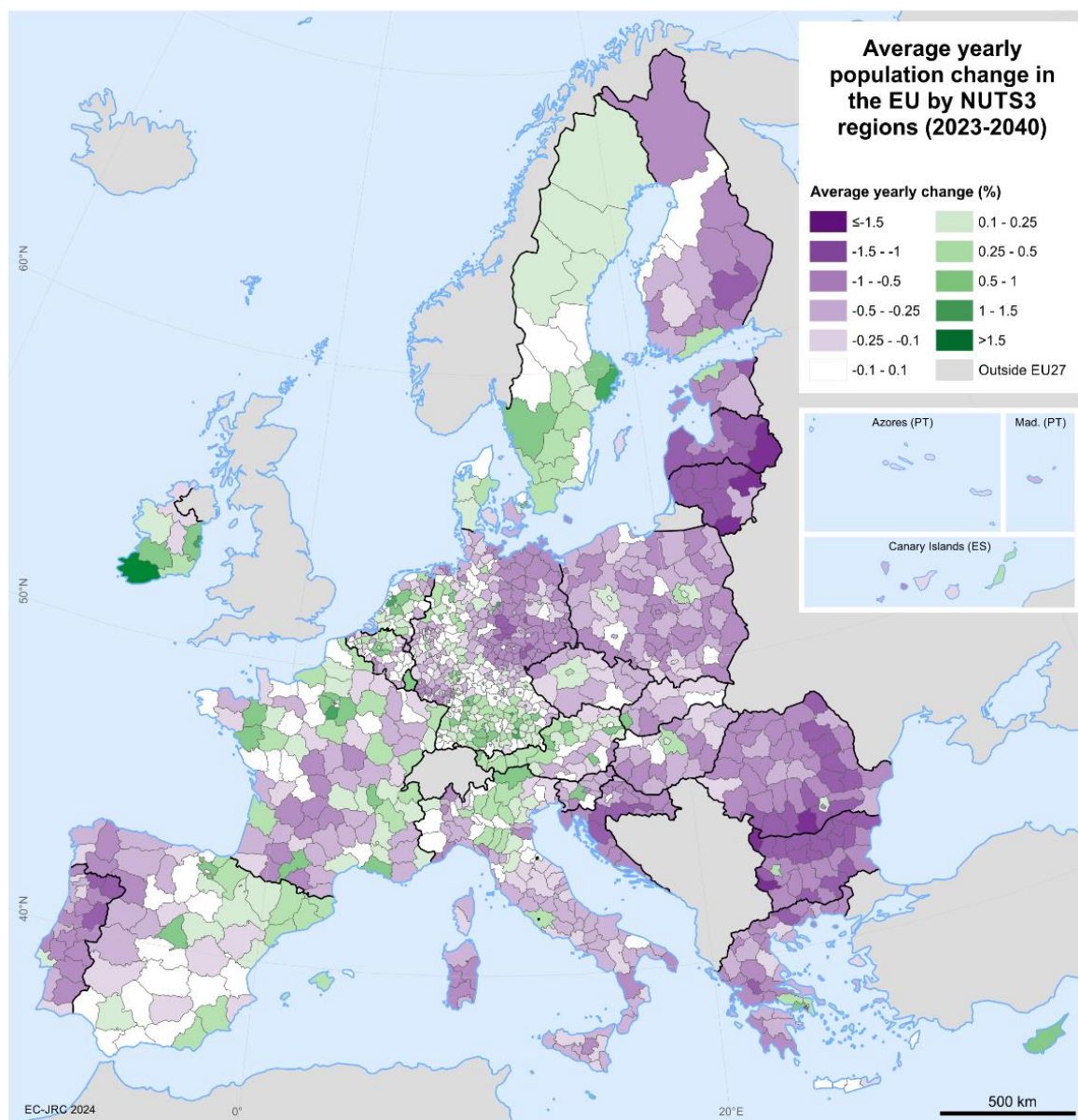
Vzhledem ke stále rychlejšímu technologickému vývoji je posilování inovačního modelu EU založeného na hodnotách, na rozdíl od amerického tržního nebo čínského státního modelu, stále důležitější³⁰. Klíčovým problémem v úsilí o podporu inovací, které mají etický základ a jsou celosvětově konkurenceschopné, je roztržitost správy technologií a souvisejících politik EU mezi EU a jejími členskými státy.

Obrázek č. 2: Změny počtu obyvatel EU do roku 2040³¹

²⁹ Evropská centrální banka, „Capital markets union: a deep dive – five measures to foster a single market for capital“ (Unie kapitálových trhů: hluboký ponor – pět opatření na podporu jednotného kapitálového trhu), 2024, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op369~246a103ed8.en.pdf>

³⁰ Bradford, A., *Digital empires. The global battle to regulate technology. (Digitální říše. Celosvětový boj o regulaci technologií)*, 2023.

³¹ Evropská komise, „Outlook and demographic perspectives for EU’s rural regions. A modelling-based exercise“ (Výhled a demografické perspektivy pro venkovské regiony EU. Cvičení založené na modelování), 2025.

Blahobyt lidí a odolnost společnosti pod tlakem Blahobyt obyvatel EU patří k hlavním cílům Unie. Kvalita života a celková životní zkušenost, vzdělání a dovednosti, práce, duševní a tělesné zdraví a životní prostředí mají vnitřní hodnotu. Tvoří také základ společenské odolnosti – schopnosti lidí čelit poruchám a změnám klimatu. V tomto kontextu je evropský model jednou z našich hlavních silných stránek. Mnoho zemí EU patří k nejšťastnějším místům k životu na světě³² a Evropané se těší jedné z nejnižších úrovní nerovností ve srovnání s jinými částmi světa. Tento model je však pod tlakem. Rovnost je nesourodá a plné začlenění je stále nedosažitelné. Udržení evropského sociálního státu vyžaduje udržitelné veřejné finance a produktivní a konkurenceschopné hospodářství.

Demografické změny, které jsou často přehlíženy, budou mít v budoucnu velmi významné řetězové účinky. Evropané žijí déle. Průměrná délka dožití se od roku 2002 prodloužila téměř o čtyři roky a nyní činí 81,4 roku. Zdravá dlouhověkost nabízí různé příležitosti, ale také výzvy, zejména ve spojení se souběžným poklesem porodnosti³³; předpokládá se, že do roku 2040

³² World Happiness Report 2025 (Zpráva o světovém štěstí v roce 2025), <https://worldhappiness.report/ed/2025/>

³³ Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Fertility_statistics

bude v EU o 17 milionů méně lidí v produktivním věku než v roce 2023³⁴. To ovlivní naši konkurenceschopnost a značně zatíží trh práce a veřejné rozpočty, včetně schopnosti zdanění práce, aby vytvářelo dostatečné příjmy³⁵. Tento problém je umocněn předpokládanými výraznými regionálními rozdíly v poklesu počtu obyvatel, s ostrými kontrasty mezi městskými a venkovskými oblastmi, zejména těmi vzdálenějšími (viz Obrázek č. 2).

Globální vývoj zvýší tlak na migrační toky do EU – zejména z Afriky, kde se předpokládá, že počet obyvatel vzroste v letech 2017 až 2035 z 1,2 miliardy na 1,8 miliardy, přičemž přibližně polovina populace bude mladší 21 let³⁶. Zároveň bude EU kvůli demografickým trendům potřebovat legální migraci, přičemž bude bojovat proti nelegální migraci. Společně to nabízí možnou politickou cestu, jak sladit potřeby na trzích práce v EU s talenty ze zahraničí³⁷. Migrace však představuje složitou situaci vzhledem k nestálosti trendů v oblasti legální i nelegální migrace, ale také potřeb trhu a vzhledem k tomu, že se jedná o politicky citlivou otázku, která vyžaduje diskusi založenou na důkazech a depolarizující debatu³⁸.

Z regionálního hlediska se rozdíly v EU zvyšují a jejich složitost roste³⁹. Čelíme také vzniku „geografie nespokojenosti“⁴⁰, kdy ekonomické výhody nejsou rovnoměrně rozděleny. Technologický pokrok a dopady změny klimatu mohou tuto situaci ještě více zkomplikovat a přispět k přerozdělení průmyslu.

V oblasti zdravotnictví patří mezi dlouhodobé výzvy požadavky na systémy zdravotní péče a péče o seniory, které jsou umocněny nedostatkem pracovních sil a dovedností a dopady změny klimatu. Obzvláště znepokojující je zvýšená izolace a osamělost⁴¹ a extrémní nárůst problémů v oblasti duševního zdraví mezi mladými lidmi⁴², částečně v důsledku škodlivých účinků sociálních médií⁴³, jakož i rostoucí míra výskytu nepřenosných nemocí.

Odolnost a wellbeing jsou také spojeny se zdravím naší planety⁴⁴. Mezi opatřeními v oblasti klimatu, vodohospodářství a životního prostředí, jakož i mezi těmito a dalšími prioritními oblastmi politiky, existují synergie. Například zdravé ekosystémy, jako jsou sladkovodní útvary nebo oceány, lesy či rašeliniště, patří k nejúčinnějším jímčkám uhlíku a pomáhají tlumit rostoucí dopady změny klimatu, jako jsou průtrže mračen a dlouhotrvající sucha. Jednání v souladu s přírodou přispívá k bezpečnosti a hospodářské prosperitě⁴⁵; například zmírňování změny klimatu a přizpůsobování se této změně pomáhá omezovat pandemie a podporuje

³⁴ Evropský systém pro strategickou a politickou analýzu (ESPAS), „Choosing Europe’s future. Global trends to 2040“ (Volba budoucnosti Evropy. Globální trendy do roku 2040), 2024, <https://data.europa.eu/doi/10.2760/180422>

³⁵ Evropská komise, „Výroční zpráva o zdanění za rok 2025 – Přehled daňových politik v členských státech EU“, 2025, <https://data.europa.eu/doi/10.2778/6367826> a „Zpráva o stárnutí obyvatelstva za rok 2024. Hospodářské a rozpočtové projekce pro členské státy EU“.

³⁶ Zpráva ESPAS (2024), op.cit.

³⁷ <https://population-europe.eu/research/policy-insights/labour-markets-rescue-policy-pathways-forward>

³⁸ Evropská komise, Navigating migration narratives (Orientace v migračních narativěch), 2025.

<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC142039>

³⁹ Zpráva ESPAS (2024), op.cit.

⁴⁰ Evropská komise, „Single Market economics briefs“ (Informace o ekonomice jednotného trhu), https://single-market-economy.ec.europa.eu/publications/single-market-economics-briefs_en

⁴¹ Schnepf, S.V. at al. (eds.), *Loneliness in Europe. Determinants, risks, interventions (Osamělost v Evropě. Determinanty, rizika, intervence)*, Population Economics.

⁴² Světová zdravotnická organizace, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/adolescent-mental-health>

⁴³ Haidt, J., *The Anxious generation. How the great rewiring of childhood is causing an epidemic of mental illness (Úzkostlivá generace. Jak velká změna v dětství způsobuje epidemii duševních nemocí)*, 2024.

⁴⁴ Program OSN pro životní prostředí, „Navigating new horizons. A global foresight report on planetary health and human wellbeing.“ (Orientace v nových horizontech – Globální výhledová zpráva o zdraví planety a blahobytu lidí), 2024.

⁴⁵ Univerzita OSN, „Interconnected disaster risks: turning over a new leaf“ (Vzájemně propojená rizika katastrof: obrátit list), 2025.

potravinové zabezpečení. Systémový a perspektivní přístup k přizpůsobení se změně klimatu může pomoci dosáhnout více cílů: např. odolnost infrastruktury a budov vůči klimatickým i jiným rizikům⁴⁶. Kritické ekosystémové služby, jako je čistá voda, půda nebo ovzduší, jsou klíčové pro lidi, ale také pro hospodářství⁴⁷.

Přesto přetrvává mnoho naléhavých problémů, pokud jde o využití těchto synergií. Ačkoli EU je na dobré cestě ke splnění svého cíle snížit emise do roku 2030 o 55 %, pokrok směrem k environmentálním cílům EU je stále nedostatečný⁴⁸. Zároveň se projevilo potenciální napětí mezi politikami udržitelnosti a sociální spravedlností, což zvyšuje potřebu podporovat tyto lidi a místa, která jsou nejvíce postižena.

Objevují se také nové příležitosti pro zdraví planety. Naše chápání ekosystémů by se například mohlo výrazně rozšířit (viz Rámeček č. 3), což by mohlo být využito pro systémové změny a pro začleňování biologické rozmanitosti jako průřezové politické priority. V celosvětovém měřítku by nově vznikající „geopolitika biologické rozmanitosti“ mohla přispět k tomu, aby se pozornost přesunula od využívání vzácných přírodních zdrojů k uznávání jejich hodnoty a jejich udržitelnému užívání⁴⁹.

Rámeček č. 3 Na obzoru: pochopení temné biosféry a hlubokomořských ekosystémů

Vzhledem k tomu, že se zhoršuje degradace ekosystémů a kritických služeb, které poskytují, obrací se vědecká pozornost k méně prozkoumaným oblastem. Pod povrchem Země se nachází hluboký oceán a „temná biosféra“ v zemské půdě a kůře s mikroby, jež vytvářejí tolik „temného kyslíku“ (produkovaného v hlubokém oceánu a podpovrchových vrstvách bez světla), že jejich globální význam je srovnatelný s dešťovými pralesy. Nově vznikající výzkum se zaměřuje na to, co by tyto podzemní zdroje mohly znamenat pro zmírnění dopadů změny klimatu, biologickou rozmanitost a poskytování základních služeb. Další vznikající oblasti jsou hlubokomořské ekosystémy a jejich potenciálně převratné důsledky pro biotechnologie, odolnost vůči změně klimatu a lékařskou vědu. Budoucí opatření by mohla zahrnovat např. vytvoření vertikálních ochranných pásem a „neviditelných“ rezerv jako součástí budoucích cílů v oblasti biologické rozmanitosti. Pokročilé průzkumné technologie by mohly urychlit vědecké objevy a zvýšit tlak na využívání hlubokomořského prostředí (např. pro kritické suroviny), což vyžaduje preventivní a

Naše demokracie a základní hodnoty v ohrožení Evropané považují demokracii a správu věcí veřejných (41 %) za oblast, která má pro odolnost největší význam⁵⁰. Ve srovnání s jinými systémy mají zdravé demokracie v sobě zabudovanou odolnost spojenou s přizpůsobivostí, podporou obyvatelstva, odpovědností a samoopravnými mechanismy. Přesto mohou být bez silných ochranných mechanismů náchylné k erozi, přičemž opětovná demokratizace není snadná ani po volebních změnách, které slibují zvrátit demokratický úpadek⁵¹. Zároveň je

⁴⁶ Evropská agentura pro životní prostředí, European Climate Risk Assessment (Posouzení rizik souvisejících se změnou klimatu v Evropě), 2024.

⁴⁷ Viz např. Dechezleprêtre, A. a V. Vienne, „The impact of air pollution on labour productivity: Large-scale micro evidence from Europe“ (Dopad znečištění ovzduší na produktivitu práce: rozsáhlé mikrodůkazy z Evropy), *OECD Science, Technology and Industry Working Papers*, č. 2025/14, <https://doi.org/10.1787/318cb85f-en>.

⁴⁸ Evropská agentura pro životní prostředí, „8. akční program Evropské unie pro životní prostředí – Monitorovací zpráva o pokroku při plnění cílů 8. akčního programu pro životní prostředí“, 2025.

⁴⁹ Evropská komise, „Celounijní systém pro stanovení prognóz v oblasti životního prostředí (FORENV) – závěrečná zpráva ročního cyklu 2023/24 – Vznikající rizika a příležitosti pro ochranu biologické rozmanitosti a ekosystémových služeb v kontextu hospodářských a společenských výzev“, 2025, <https://data.europa.eu/doi/10.2779/9033877>

⁵⁰ Evropská komise, „Odolnost: budoucnost Evropy z pohledu občanů EU“ – tematická analýza příběhů o budoucnosti, které byly sdíleny v rámci iniciativy #OurFutures, 2025.

⁵¹ European Democracy Hub, „How to strengthen democratic resilience. Five lessons for democratic renewal.“ (Jak posílit demokratickou odolnost. Pět lekcí pro demokratickou obnovu), 2024, <https://europeandemocracyhub.epd.eu/how-to-strengthen-democratic-resilience/>

demokracie v EU pod vnějším i vnitřním tlakem: od podkopávání právního státu a svobody sdělovacích prostředků, útoků na občanskou společnost, špionážního softwaru, zahraniční informační manipulace a vměšování a dezinformací, až po ovlivňování voleb. Jsme svědky rostoucí propagace antidemokratických narativů a postojů, a to i mezi mladými lidmi, a zneužívání společenských, politických, ekonomických a technologických zranitelností.

Ačkoli ne všechny z těchto hrozeb jsou nové, jejich rozsah a otevřenost se zvýšily. Názory lidí jsou stále více utvářeny na základě algoritmizovaných a personalizovaných zdrojů, které omezují sdílený prostor pro demokratickou diskusi založenou na sdílených faktech a důkazech. 42 % mladých Evropanů se při vyhledávání zpráv spoléhá především na TikTok, Instagram nebo YouTube⁵². Sociální média prohlubují ideologické bubliny a podporují polarizaci, s algoritmy upřednostňujícími rozdělovací obsah. Zdá se, že mezi mladými ženami a muži vznikají politické a ideologické rozdíly⁵³. Vidíme také důsledky nové globální oligarchie, kdy několik technologických miliardářů stále více ovlivňuje politiku. Zatímco umělá inteligence má potenciál zvýšit účinnost, transparentnost a inkluzivitu demokratických procesů, manipulační kampaně využívající deepfakes nebo falešné zprávy generované umělou inteligencí již nyní mohou oslabit vlády, snížit důvěru, destabilizovat trhy nebo ovlivnit volby (viz rámeček 4). Zahraniční vměšování a zneužívání platforem sociálních médií k dezinformacím během nedávných voleb v některých členských státech to dobře ilustrují. Rychlý a nekontrolovaný technologický rozvoj může problém, který představují dezinformace, ještě více zkomplikovat.

Rámeček č. 4 Na obzoru: halěr za vaše myšlenky

Technologický pokrok také otevírá diskusi o tom, jaké osobní a citlivé údaje by mohly být v budoucnu využity pro politické účely. V některých případech by tomu tak mohlo být u neurálních údajů generovaných naším nervovým systémem, například shromažďovaných biometrickými nositelnými zařízeními. Pokročilé velké jazykové modely umělé inteligence již dokáží zohlednit emoce; na základě neurálních údajů by mohly podstatně zvýšit svou schopnost řešit emocionální potřeby. Algoritmy už dokonce dokážou předpovědět, jaký obsah se bude v sociálních médiích „šířit“. Spojení těchto znalostí s neurálními údaji by mohlo otevřít dveře nebývalým možnostem řídit i politické chování v měřítku jednotlivců a společností. To otevírá diskusi o možné potřebě rozšířit práva na ochranu soukromí na další oblasti, jako jsou například neurální údaje, o

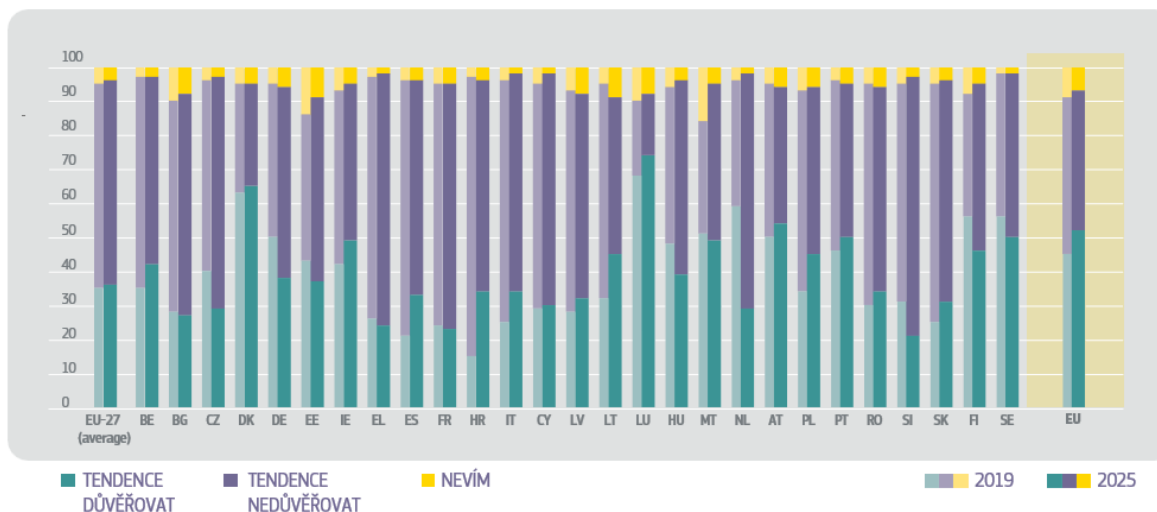
Přesto není situace zcela bezútěšná, pokud bereme důvěru ve vládu jako ukazatel zdraví demokracie. 52 % Evropanů má tendenci důvěřovat EU, což je nejvyšší výsledek od roku 2007 (viz Obrázek č. 3). Mezi mladými lidmi (15–24 let) je tento podíl ještě vyšší – 59 %.

*Obrázek č. 3: Důvěra v národní vládu a v EU (2019 a 2025)*⁵⁴

⁵² Průzkum Eurobarometru mezi mládeží 2024, Evropský parlament 2025.

⁵³ Viz např. Berland, O. a Leroutier, M., „The gender gap in carbon footprints: determinants and implications“ (Genderové rozdíly v uhlíkové stopě: determinanty a důsledky), Grantham Research Institute on Climate Change and the Environment, 2025, pracovní dokument č. 424.

⁵⁴ Standardní Eurobarometry, podzim 2019 a jaro 2025.

Kořeny demokratické odolnosti a obnovy lze nalézt v sociální soudržnosti, v institucionálních mechanismech brzd a protíh a v inovacích za účelem zlepšení fungování demokratických postupů⁵⁵. EU má páky, aby ve všech těchto oblastech postupovala soudržně prostřednictvím svých politik a nástrojů.

3. CESTA K ODOLNÉ EU V ROCE 2040: OBLASTI ČINNOSTI

Na základě různých nedávných evropských iniciativ týkajících se odolnosti musí EU pokračovat ve formulování souboru politik založeného na soudržném a komplexním přístupu s cílem vytvořit hospodářskou, společenskou, environmentální a politickou odolnost. To vyžaduje meziresortní přístup a důsledné „zátěžové testování“ politik EU za účelem současné i budoucí odolnosti. Ještě zásadnější je, že vzhledem ke stávajícím výzvám i vizi větší Unie musí EU provést nezbytné reformy, aby zaručila institucionální uspořádání a mechanismy, které jí nejen umožní účinně fungovat, ale také zajistí, aby byla schopna přijímat odvážná rozhodnutí posílením hlasování kvalifikovanou většinou tam, kde je to nutné. EU rovněž potřebuje víceletý finanční rámec, který bude odpovídat jejím prioritám, bude cílenější, jednodušší a bude mít větší dopad⁵⁶. Instituce EU musí zajistit odolnou, moderní a efektivní veřejnou správu, která bude v náročném prostředí schopna realizovat naše politické priority.

Tato zpráva navrhuje neúplný seznam klíčových oblastí činnosti, které mohou mít významný pozitivní dopad a v nichž mají EU a její členské státy možnost jednat.

Klíčová oblast č. 1: Vytvoření soudržné celkové vize pro EU

EU musí využít svého postavení silného, stabilního a důvěryhodného domácího i celosvětového partnera na základě svých základních hodnot a cílů. EU by měla jasněji říci, co prosazuje, a důrazněji hájit svůj odlišný model. To vyžaduje vytvoření jasné strategické koncepce EU, která bude sestávat ze základních zásad pro utváření vnitřních politik, orientaci na celosvětové scéně a posílení mezinárodního systému založeného na pravidlech. Ta musí být doprovázena realizací projektů, které budou mít ohlas u obyvatel a míst v Evropě a budou vycházet z jejich zájmů a evropských hodnot. Měly by Evropu představit jako spolehlivého hráče a partnera, který dává přednost spolupráci před soupeřením, ale zároveň je schopen

⁵⁵ European Democracy Hub, „A new dynamic of democratic resilience?“ (Nová dynamika demokratické odolnosti?), 2025, <https://europeandemocracyhub.epd.eu/a-new-dynamic-of-democratic-resilience/>

⁵⁶ Viz návrh Komise na víceletý finanční rámec na období 2028–2034, COM/2025/570 final.

prosadit se a čelit těm, kteří ohrožují jeho zájmy. Patří sem také přilákání talentů ze zahraničí do akademické sféry, výzkumu a dalších klíčových odvětví, jako jsou biotechnologie.

K realizaci tohoto přístupu by EU měla podporovat euro, aby zaujalo významnější roli na globální scéně, a zajistit stabilní regulační prostředí, které bude příznivé pro přilákání investic. Přistoupení kandidátských zemí by mělo být prioritou pro ekonomicky a geopoliticky silnější Unii. Vzhledem k tomu, že se proces rozšiřování EU zrychluje a postupná integrace se prohlubuje, měly by být kandidátské země, potenciální kandidátské země a nejbližší sousedé EU postupně začleňováni do politických iniciativ EU. EU musí vytvořit nová partnerství a aliance založené na společných zájmech, vycházející ze strategie Global Gateway, a zároveň posílit mechanismy na ochranu své energetické a hospodářské bezpečnosti v kombinaci s ochranou klimatu. EU by měla aktivně a se soudržným přístupem utvářet diskusi o novém světovém řádu založeném na pravidlech a reformě multilateralismu, včetně Organizace spojených národů a Světové obchodní organizace. EU by se měla vymanit z reakčního přístupu k politice sousedství, založeného na řešení krizí, a místo toho rozvíjet dlouhodobá, vzájemně prospěšná partnerství. Ta by mohla podpořit stabilitu v jejím širším sousedství a zároveň vytvořit společnou prosperitu a posílit její globální vliv.

Klíčová oblast č. 2: Posílení vnitřní a vnější bezpečnosti

EU a její členské státy musí společně s kandidátskými zeměmi, nejbližšími sousedy a podobně smýšlejícími partnery vyvinout technologicky vyspělý a progresivní přístup. Tento přístup by měl využívat synergie mezi civilním a vojenským sektorem, aby odradil aktéry se špatnými úmysly a chránil občany, podniky a občanskou společnost před kombinovanými hrozbami pro vnitřní a vnější bezpečnost, a to v plném souladu s hodnotami EU a mezinárodním právem. Zvláštní pozornost by měla být věnována zjednodušenému rozhodování v krizových situacích, jakož i rozvoji a zavádění do praxe strategických nástrojů EU, jako jsou bezpečné digitální infrastruktury, energetické sítě, dopravní sítě, kosmická infrastruktura a služby a systémy pro shromažďování a analýzu informací. Toho by mělo být dosaženo lepším využíváním úspor z rozsahu v EU, například sdružováním veřejných zakázek, zejména v případě rozsáhlých infrastruktur a v oblasti bezpečnosti. Účinné řešení bezpečnostních rizik vyžaduje zvýšenou připravenost a pohotovost v celém řetězci od jednotlivců z řad veřejnosti a místních civilních organizací až po průmysl, vládní aktéry a ozbrojené síly členských států EU. Dále by měly být posíleny stávající kapacity pro prognózování vývoje v oblastech, jako je civilní bezpečnost, správa hranic a odolnost vůči katastrofám. Spolupráce mezi EU a NATO by měla být posílena s cílem předejít roztržičnosti tváří v tvář bezpečnostním výzvám. Bezpečnost je třeba řešit ve všech klíčových politikách a odvětvích s integrovanou územní perspektivou.

Klíčová oblast č. 3: Využití síly technologií a výzkumu

EU by měla převzít vedoucí úlohu při utváření globální správy a ochranných opatření pro technologie s velkým dopadem, zejména inovativní a čisté technologie, včetně tzv. modrých technologií, a zároveň zajistit, aby jsme v oblasti kritických technologií EU měli na výběr.

Aby EU a její členské státy mohly využít obrovského transformačního potenciálu umělé inteligence pro pozitivní přínos společnosti, musí zajistit, aby se v Evropě mohla bezpečně rozvíjet špičková umělá inteligence a aby její přijetí a šíření bylo v souladu s evropskými hodnotami důstojnosti, spravedlnosti a solidarity, a zároveň se systematicky připravovat na hluboké změny, které umělá inteligence vyvolá, například na trhu práce a v oblasti bezpečnosti. Stanovením globálních standardů a vybudováním strategické autonomie v klíčovém výzkumu, infrastrukturách a základních modelech AI může EU zajistit, aby se převratná síla AI stala hnací silou prosperity, inkluzivity, bezpečnosti, ochrany a důvěry v demokracii. Měla by se profilovat jako globální lídr v oblasti utváření etických a bezpečných inovací v oblasti umělé

intelligence – podporovat transparentní, odpovědnou a na člověka zaměřenou umělou inteligenci, systematicky posuzovat a zmírňovat systémová rizika zneužití, nesprávné funkce nebo nesoulad nejmodernějších modelů umělé inteligence.

Aby EU mohla své hodnoty zakotvit, musí mít možnost ovlivňovat, jak jsou technologické systémy a infrastruktury vytvářeny a pro jaké cíle jsou optimalizovány. Zde se stává klíčovou koordinace s členskými státy, finanční podpora, zjednodušení regulace pro strategické projekty (jako jsou bezpečná datová centra a nejmodernější evropské základní modely umělé inteligence), otevřená věda, výzkumné infrastruktury EU, regulační sandboxy, transparentní normy a robustní institucionální dohled. Gigatovárny pro umělou inteligenci jako infrastruktura nebo všeobecný kodex umělé inteligence jako de facto standard pro bezpečnost a zabezpečení pokročilé umělé inteligence jsou slibnými příklady takového inteligentního a strategického přístupu.

EU musí rovněž posílit svou technologickou suverenitu v klíčových oblastech, a to zaměřením se na strategické budoucí hodnotové řetězce, budováním své role důvěryhodného regionálního partnera a zátěžovým testováním politik EU (a členských států) z hlediska jejich strategické autonomie. EU by měla prokázat etické a vědecky podložené vůdčí postavení v odpovědném a obezřetném přístupu k novým kontroverzním technologiím, jako je superintelligence nebo augmentace člověka, pokročilý průzkum oceánů nebo modifikace slunečního záření, a to i podporou globálních řídicích struktur založených na spolupráci při řešení potenciálních rizik, přínosů a distribučních účinků. Na základě zkušeností s družicovou komunikační sítí IRIS² by bylo možné uvažovat o evropských partnerstvích veřejného a soukromého sektoru v případech, kdy jsou nové technologie zaváděny jako veřejné statky, tj. digitální platformy, umělá inteligence a algoritmy ve veřejných službách a zdravotnictví nebo strategická infrastruktura, včetně výzkumu. EU musí řešit roztržičnost politik v oblasti správy technologií. Soudržnost na všech úrovních a ve všech oblastech by umožnila proaktivní identifikaci a řízení potenciálních kompromisů (např. mezi efektivitou dodavatelského řetězce a strategickou nezávislostí; novými digitálními technologiemi a spotřebou energie), posílení synergie mezi různými oblastmi politiky (např. průmyslovou politikou a bezpečností) a větší mezinárodní spolupráci a tvorbu norem s podobně smýšlejícími partnery.

Klíčová oblast č. 4: Posílení dlouhodobé ekonomické odolnosti a příprava na otřesy na trhu práce

EU musí posílit schopnost zajistit inkluzivní a udržitelný růst ve spojení se schopností rychle absorbovat vnější otřesy. Měla by přispívat k posílení a transformaci průmyslových odvětví, aby bylo možné kolektivně těžit z nových technologií. EU by měla vypracovat komplexní posouzení současných i budoucích odvětví, zejména těch, která jsou zásadní pro její strategickou autonomii, a přijmout soudržná opatření k posílení dodavatelských řetězců, zdrojů (včetně dovedností), schopností, kapacit a kontroly a zároveň zajistit hospodářskou, sociální a územní soudržnost Unie. EU by se měla také připravit na očekávané narušení a změny na trhu práce způsobené různými megatrendy, od geopolitiky, ekologické a technologické transformace až po měnící se povahu pracovních míst a demografii.

EU a její členské státy musí investovat do dekarbonizace hospodářství EU a podpory celosvětových opatření k urychlení přechodu na čistou energii a ke snížení emisí skleníkových plynů, jakož i do infrastruktury světové úrovně a odolné vůči změně klimatu. EU by měla dále rozvíjet oběhové hospodářství, posílit domácí těžbu, výrobu a recyklaci kritických surovin a současně investovat do výzkumu a vývoje za účelem použití nefosilní alternativy pro tyto materiály ve strategických odvětvích, a to ruku v ruce se zvýšeným zapojením partnerských zemí v oblasti kritických surovin.

K mobilizaci potřebného soukromého kapitálu v širokém měřítku je nezbytné vytvořit skutečnou unii úspor a investic, která by evropské úspory nasměrovala do strategických investic do hospodářské odolnosti a odolnosti vůči změně hospodářského klimatu, konkurenceschopnosti a inovací. EU a její členské státy by měly pokračovat v práci na zjednodušení, zejména pro malé a střední podniky.

Budování obranné unie EU je příležitostí k zavedení koordinované politiky (jak mezi EU a členskými státy, tak v rámci politik EU), v níž se spojí konkurenceschopnost, bezpečnost, dovednosti, inovace a připravenost. Další investice do obrany a do výzkumu a inovací by měly být pokud možno využity na podporu technologií a infrastruktur dvojího užití se zaměřením na využití synergií mezi civilním a vojenským sektorem v celém inovačním řetězci, od základního výzkumu až po zadávání veřejných zakázek na schopnosti. Stejně tak by měly být civilní technologie co nejlépe využity na podporu obranyschopnosti.

Klíčová oblast č. 5: Podpora udržitelného a inkluzivního wellbeingu

EU by měla i nadále posilovat sociální tržní ekonomiku a spravedlivý přechod na čistou ekonomiku. To by mělo zahrnovat pokračující podporu přechodu od zdanění práce ke zdanění negativních externalit, a to vyváženým způsobem, který zajistí udržitelné daňové příjmy, jakož i cenovou dostupnost a přístupnost udržitelných výrobků a služeb. Při uskutečňování spravedlivé transformace by se EU měla znovu zaměřit na včasnou a hmatatelnou podporu dotčených komunit a skupin a spolupráci s nimi a na atraktivní bezuhlíkovou vizi pro tyto komunity a skupiny. Měla by pokračovat v úvahách o nové sociální smlouvě, která obnoví důvěru ve prospěch všech Evropanů, s obnovenými politikami sociálního zabezpečení a zaměřením na kvalitní veřejné služby, jakož i na regiony a obyvatelstvo nejvíce postižené rozdíly. Zvláštní důraz by měl být kladen na zajištění bezpečných a odolných dodavatelských řetězců v oblasti zdravotnictví a na preventivní zdravotní péči, poskytování účinných a cenově dostupných terapií a léčby pacientům, řešení nerovností v oblasti zdraví a podporu zdravějšího životního stylu s využitím nových technologií. Práce Komise na přehledu udržitelných a inkluzivních ukazatelů blahobytu, který má potenciál snížit zátěž spojenou s podáváním zpráv⁵⁷, je nyní dostatečně rozvinutá na to, aby mohla být začleněna do hodnocení politik a rozhodování o investicích a reformách. Komise by měla posílit spolupráci s OECD a Organizací spojených národů (v návaznosti na Pakt pro budoucnost) při mezinárodním úsilí o vytvoření rámců „nad rámec HDP“, a to na základě Agendy 2030 a jejich cílů udržitelného rozvoje.

Klíčová oblast č. 6: Přepřeracování vzdělávání

EU a její členské státy by se měly zamyslet nad novým pojetím vzdělávání a práce s ohledem na nové technologie, demografii, budoucí narušení a transformace. To znamená, že celoživotní učení se stane společenskou normou, bude zajištěno bezpečné a příznivé prostředí pro děti, učební osnovy budou odpovídat budoucím potřebám v oblasti dovedností a budou vytvořeny flexibilní cesty mezi vzděláváním, odbornou přípravou a zaměstnáním. To vyžaduje také podporu přizpůsobivosti a tvořivosti a přípravu občanů nejen na konkrétní pracovní místa, ale i na četné změny v průběhu života. Zvýšení mobility studentů ze škol na univerzity, aby mohli těžit z nejlepšího vzdělání, které Evropa nabízí, je připraveno na nejistotu, otevřenost a kritické myšlení.

EU potřebuje jasný přístup, aby přilákala a vzdělala jak kvalifikované pracovní síly pro rostoucí ekonomiku služeb a péče, tak i intelektuální potenciál potřebný k posílení jejího výzkumného a inovačního potenciálu, a zároveň zabránila regionálním nerovnováhám.

⁵⁷ Evropská komise, Měření udržitelného a inkluzivního blahobytu: vícerozměrný přístup k přehledu ukazatelů, 2025, <https://data.europa.eu/doi/10.2760/4186342>

Vzhledem k zásadní úloze vědců a inženýrů při podpoře inovací, zajišťování konkurenceschopnosti a umožnění přechodu k udržitelné transformaci by EU měla co nejlépe využít své talenty ke zvýšení počtu absolventů oborů STEM (přírodní vědy, technologie, inženýrství a matematika), a to jak v odborném vzdělávání a přípravě, tak ve vysokoškolském vzdělávání.

EU by se měla připravit na využití výhod zrychlující se automatizace a generativních systémů umělé inteligence tím, že bude investovat do rozsáhlé rekvalifikace a zvyšování kvalifikace a podporovat gramotnost občanů v oblasti umělé inteligence. To by posílilo odolnost, snížilo nerovnosti a zajistilo široké sdílení přínosů umělé inteligence. Spojením reformy vzdělávání s politikami trhu práce a sociálními politikami zaměřenými na budoucnost může EU proměnit převratné změny v příležitost pro větší spravedlnost, posílení postavení a mezigenerační solidaritu.

Klíčová oblast č. 7: Posílení základů demokracie jako společného statku

EU by měla přijmout opatření proti polarizaci, manipulaci s informacemi a dezinformacím, které jsou umocňovány sociálními médii a algoritmy umělé inteligence. Měla by zahrnovat řešení mediální a digitální gramotnosti a podporu důvěryhodných a nezávislých informačních ekosystémů, které pomáhají vytvářet sdílené prostory pro diskusi a překračují informační bubliny. Měly by být dále posíleny školy, aby mohly využít svou klíčovou roli při podpoře mediální gramotnosti a budování odolnosti vůči dezinformacím. Je zapotřebí koordinovaných a fakticky podložených opatření s cílem chránit mladé lidi před negativními dopady sociálních médií a digitálních technologií, zejména na jejich duševní zdraví a pohodu, a zároveň jim umožnit lépe využívat jejich výhod.

EU by měla posílit podporu sociální soudržnosti a budování komunit prostřednictvím inovativních způsobů zapojení místních komunit a partnerství s nimi, včetně nástrojů participativního územního rozvoje. EU, členské státy a kandidátské země by měly důrazně prosazovat společnou vizi EU (viz klíčová oblast č. 1), chránit a podporovat právní stát, svobodu sdělovacích prostředků a občanské společnosti a posilovat nástroje pro boj proti zahraniční manipulaci s informacemi, zahraničnímu vměšování a dezinformacím. Komise a další orgány EU by měly vypracovat jasnější komunikační strategii s cílem lépe informovat evropské občany a podniky o EU a udržet si jejich porozumění a podporu. EU by také měla pokračovat v úsilí o poradní demokracii prostřednictvím otevřených a fakticky podložených diskusí o možnostech politiky. Měla by také posílit vazby s občanskou společností a místními demokratickými aktéry. Komise by měla navrhnout opatření k posílení demokratické odolnosti a občanské společnosti v celé Evropě tím, že poskytne specializované rámce, strategie a podporu.

Klíčová oblast č. 8: Předvídání demografické transformace a posílení mezigenerační spravedlnosti

EU by měla vypracovat rámec mezigenerační spravedlnosti, jehož cílem bude zajistit, aby dnes přijatá rozhodnutí nepoškozovala budoucí generace, a zvýšit solidaritu a angažovanost mezi lidmi různého věku, což dále přispěje k využití demografické transformace jako příležitosti, nikoli destabilizující síly. Tato strategie by měla být průřezová a měla by se zaměřit na zmírnění komplexních překrývajících se zranitelností, které ohrožují odolnost evropských společností, od změny klimatu po poskytování základních služeb, přístup ke zdravotní a dlouhodobé péči nebo sociální začlenění. Tato strategie by měla umožnit, aby evropské politiky byly přizpůsobeny současným i budoucím generacím tím, že přehodnotí a upraví naše rozhodování tak, aby se opíralo o hodnoty a cíle, které Evropanům umožní dlouhodobý rozkvět.

4. ZÁVĚR

Realizace opatření směřujících k odolné EU v roce 2040 založených na metodách a procesech předvídání, umožní Unii plně využít její transformační sílu v měnících se globálních souvislostech. EU se bude muset zabývat důsledky různých dlouhodobých globálních vývojových trendů a vlastními specifickými výzvami, které jsou podrobně popsány v této zprávě. Soudržná opatření a správa věcí veřejných nakonec umožní EU čelit náhlým krizím a strukturálním změnám. To vyžaduje uvažování nad rámec krátkodobých a střednědobých politických cyklů a přijetí perspektivy, která lépe zhodnotí dlouhodobé dopady nyní zahájených politik, jakož i jejich odolnost v rámci odlišných budoucích scénářů.

Za tímto účelem bude Komise na základě práce provedené v období 2019–2024 nadále podporovat své politiky strategickým výhledem, mimo jiné přijímáním výročních zpráv o strategickém výhledu, které se týkají příslušných průřezových témat.

Od roku 2026 budou tyto zprávy vycházet z důkladného prognostického procesu, který bude soudržným způsobem zkoumat alternativní možné scénáře napříč různými politikami. Kromě zveřejňování výročních zpráv Komise zajistí, aby byly během tohoto nového mandátu nástroje pro předvídání plně integrovány do tvorby politik, aby naše politiky byly účinnější a více orientované na budoucnost a aby EU mohla mít trvalý a významný dopad v kontextu rostoucí složitosti. To bude podpořeno silnými prognózovacími schopnostmi, které byly vyvinuty v posledních letech a které jsou specificky navrženy k předvídání a řešení nejistoty. Zpráva o strategickém výhledu z roku 2026 se zaměří na budoucnost EU v měnícím se světě.